

حرف دل
میرزا فتحعلی خاں زاده (محب شوشتری)

فرمانگشایان
۱۳۹۳

www.ketab.ir

سرشناسنامه: محب زاده، محمدباقر، ۱۳۲۴ -
عنوان و نام پدیدآورنده: حرف دل / محمدباقر محب‌زاده (محب‌شوشتري).
مشخصات نشر: تهران: سی‌سخت: فرهنگ مانا، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۳۴۰ ص
شابک: ۲۳۸۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۱۸-۷۱-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: شعر فارسی - قرن ۱۴
رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ح ۴ ۳۲۸۵۵ ح ۳/ PIR ۸۲۰۳
رده بندی دیویدی: ۸۱۶/۶۲
شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۸۰۳۴۵

حرف دل

محمدباقر محب‌زاده (محب‌شوشتري)

مدیر هنری: مسلم باک‌گهر

طراح جلد: حسن میثاقیان

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲

شابک: ۹-۷۱-۷۱۱۸-۶۰۰-۲۳۸۰۰۰

چاپ: زیتون سبز

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۳۸۰۰۰ ریال

انتشارات: فرهنگ مانا

دفتر پخش: تهران - خیابان انقلاب، بین ویلا و حافظ، خیابان پورموسی، کوچه بامشاد، پلاک ۲، واحد ۱

کد پستی: ۱۵۹۹۶۱۷۱۱

تلفن: ۸۸۹۴۸۸۲۰-۲۱ دورنگار: ۸۸۹۳۳۶۵۲

مقدمه

تک بیت یا فرد یا مفرد را برخی از نویسندگان قافیه‌های شعری می‌دانند و معتقدند مفردات به یک بیت‌های گفته می‌شود که ضمن نظر می‌آید. تک بیت‌هایی که خود شاعر بداند نیاز یک بیتی را ساخته؛ یا این که این تک بیت‌ها در متن غزل یا قصیده بود. عینیت دیگر فرد مفرد به بیتی گفته می‌شود که مستقل سروده شده باشد چنان که به نظر آید شاعر تمام فکر و خیال را در آن بیت به صورت فشرده بیان کرده است. با این وصف فرد یا مفرد یا تک بیت را صی‌ترین قالب شعر سنتی فارسی دانست و آن یک بیت است که شاعر تمام منظور خود را در آن بیان کرده است. سوال ندارد، نکته قابل توجه در این شیوه شعرسرای توحه به قافیه بیت است اگر چه در بسیاری از موارد قافیه و مصراع متفاوت است اما در مواردی نیز شاعر می‌کوشد هر دو مصرع فرد را هم قافیه بیاورد که این شیوه به قالب مثنوی - جدا از شمار ابیات و مفاهیم - نزدیک می‌شود.

اگر چه تک بیت گویی بیشتر در سبک هندی حلقه گر شده و شاعرانی از سبک و سبک و سبک در این زمینه پیش از سایرین هنرنامه‌ی کرده اند اما در دیوان برخی از شاعران نام آور بیت‌ها پس از حمله سعدی شیرازی نیز می‌توان نمونه‌هایی از تک بیت‌ها را یافت که شاعر در پایان دیوان خود تکمیل آنها در آینده در قالب غزل یا قصیده ضبط کرده است ولی از آنجا که فرصت تکمیل را یافته و همان صورت به یادگار مانده اند.

نکته دیگری که در مفردات شایان توجه است مضامینی است که در این گونه اشعار بیان می‌گردد اگر چه شاعرانی که به مفرد گویی روی می‌آورند می‌توانند همه حوزه‌های رور به عنوان مضمون در اشعار خود بهره گیرند اما به صورت ویژه تک بیت‌ها را می‌توان در چند حوزه مضمونی دسته بندی نمود:

۱- مضامین اخلاقی - تعلیمی: در این دسته از ابیات شاعر با هدف آموزش و تعلیم نکته ای تربیتی به خواننده به سرودن روی می‌آورد. در این گونه از مضامین شاعر می‌کوشد دامنه واژگانی خود را به سبک و سوی نکات آموزشی - اخلاقی سوق دهد. اگر متصفانه به این دسته از ابیات بنگریم تلاش در سرودن

چنین مضامینی که در عین گویایی و تاثیرگذاری باید دلنشین نیز باشند دشوارتر از سایر قالب شعری خواهد بود که برای انتقال مفهوم مورد نظر از لغات و اصطلاحات بیشتری بهره مندند.

۲- مضامین غنایی: اگرچه این دسته از مضامین در مقام مقایسه کم کاربردتر از سایر مفاهیم در سرودن تک بیت هاست اما لطافت طبع شاعر، قدرت وی در گزینش کلمات گویا و بهره مندی از صنایع ادبی بجا موجب می گردد انتقال مطلب در این حوزه هم با همان میزان تاثیرگذاری در بخش مضامین تعلیمی جلوه گر باشد.

۳- مضامین دینی- فلسفی: از جمله نکاتی که در قالب مفردسرایی / تک بیت گویی همواره جالب توجه بوده، این مسائل دشوار فلسفی با بیانی لطیف و سلیس است که نه تنها دشواری اندیشه های فلسفی را در قالب خواننده می کاهد بلکه انتخاب این شیوه بیانی موجب سریع الانتقال شده مطالب نیز خواهد شد. روشرد مذهبی شاعران را در تک بیت گویی به منظور زنده نگاهداشتن رفتارهای دینی و مسائل مذهبی نیز باید یاد داشت.

دکتر سعید نجار در پیشانی خوانندگان محترم است حاصل تلاش ارزشمند شاعری است که با مهارت بسیار و با بهره گیری از قالب غریبی در بیان لطیف پیام های تربیتی، اخلاقی، تعلیمی، غنایی، دینی و فلسفی و... به خوانندگان خود دست می دهد. از جمله ویژگیهای این دفتر می توان به استحکام، زبانی، دامنه گسترده لغات، توانمندی در استفاده از صنایع ادبی و صورخیال اشاره کرد.

شناخت شاعر از سبک های مختلف شعری و تسلط او بر شیوه شاعران دوره های ادبی به ویژه سبک عراقی و هندی به منظور استقبال از اشعار شاعری بزرگ ابی بن سرزمین به ویژه سعدی و حافظ موجب توفیق وی در سرودن تک بیتها گردیده است.

این توانمندی تا بدانجاست که نزدیکی بیانی شاعر به اییات و ارگان شعر و ادب بی درنگ یادآور اشعار آنان خواهد بود.

دکتر سعید نجار

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

بنام خداوند جان آفرین
به قلم شاعر

بسیار در دل خود حرف نگفته دارم / به دل منگوم پی برده حرف دل را

عزیز هنرمند و هنردوست و هنر شناس که اکس این مجموعه را بیش رویت نهاده ای و حسمان
تیز بین خویش را همچون عقاب تیز پرواز از بام دین هنر و ادب است فارسی بر صفحات این دفتر چه
دوخته ای و قصد شکار غزال را رمیده را داری در این مجله و عیبها را نداده ام تا غزال گریم پای
شاه بیتهایش را شکار کنی اما کوشیده ام تک بیسی هایی را در این مجله خویش تقدیمت نمایم امید
آن دارم که بتوانم شهر اندیشه ات را بگشایم و با هم تا بیکرانهای افق را عارفانه داشته باشیم
مرز و بوم خاک مقدس وطن را طوافی نمائیم در برابر ترجمه همکاران و سر تعظیم فرود
آورده و بوسه بر دستهای پخته بسته کاوه آهنگر برسم آنگاه بر بلندترین کوه که می آید به ایستیم و
اشک جسمان زنان و دختران و مردانی را که دیده به نر آرس دوخته اند و در کوه دعا بر داشته
اند نظاره نموده خود را پرواز تیر ارش را دنبال کنیم تا نسیم در آسوی مرزهای و بیابان جگانه بر
دیده دشمنان این آب و خاک می نشینند آنگاه به خرمشهر سفر نموده و قدردان جانهای بیهای جوانان
غیوری باشیم که برای حفظ و حراست از این خاک مقدس مردانه جنگیدند و لاله اسا پریر شدند
آنگاه با اجازه بنیانگذار شعر فارسی، رودکی بزرگ سری به گلزار شعر و ادب زده ابتدا مسام جان را
از بوی جوی مویان نوازش داده دست افشان می خوانیم:

بوی جوی مولیان آید همی
یاد یار مهریان آید همی
سفری به نیشابور می کنیم مزار عطار و خیام را زیارت نموده رو بسوی طوس آورده بر حکیم نامدار
فردوسی بزرگ اظهار ارادت می نموده همصدا می خوانیم که ای حکیم:
اگر سر به سر تن به کشتن دهیم
از آن به که کشور به دشمن دهیم
رهسپار شیراز می شویم تا خاک سعدی را بوسه باران نموده باز هم می خوانیم:
ز خاک سعدی شیراز بوی عشق آید
هزار سال پس از مرگ او اگر بوئی
آنگاه است افشان و پایکوبان بسوی حضرت حافظ می شناییم و با هم می خوانیم:
نوش باد آب بقائی که بدست دادند
باده ناب که از جام الست دادند
اگر عادت دست داد سری به قونیه می زنیم و در مراسم بزرگداشت مولانا شرکت جسته آنجا
سماعی می کنیم.
سپس سری به غنیمت و مراباتیان می زنیم به قمار خانه رفته پاک باخته گان را نظاره می کنیم
اگر راهمان دامن به خاک کعبه می شویم اگر نگویندمان:
که تو در برون پاکبازی که درون خانه آیی؟
سپس راهی صومعه شیراز می رانیم و در بایان در دیر را می کویم شاید ندا از در
در آید که شما نیز همچون اقایان شریف شوید چون از آن مانید.
امید فراوان دارم تک بیهایی را به نشت گرفته از درون تار و پود وجودم هستند بررسی نموده با
راهنمائیهای خویش این حقیر ناچیز را مفیدتر فرمائید.
در پایان وظیفه خود می دانم از کلیه مسئولین و همکاران و همگامان عزیزی که همیشه در کنارم
بوده و از هیچ گونه یاری و همیاری برای جاد کردن مجموعه دریغ نورزیده اند به خصوص از آقایان
دکتر سعید نجار عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور تهران، دکتر گلشنی و دکتر بورخیتار اساتید
محترم دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر و آقای حاج محمد باقر نیک نژاد صمیمانه تشکر و قدردانی
نمایم. توفیق این عزیزان را آرزو مندم.